

Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa

Danutė SELČINSKAJA, Jolita ČILVINAITĖ

Nuo 2009 m. rugsėjo 23 d., minint muziejaus 20-metį bei Lietuvos žydų genocido aukų atminimo dieną, Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centre (Naugarduko g. 10/2) atidaryta nauja nuolatinė, moderni ekspozicija „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“.

Ekspozicija „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ – tai Holokausto liudininų prisiminimai, vaizdo įrašai, dokumentiniai filmai, fotografijos. Mūsų tikslas – kad Lietuvos visuomenė, o ypač jaunoji karta, apie Holokaustą žinotų ne tik iš vadovėlių, o girdėtų gyvų žmonių pasakojimus. Unikali, autentiška medžiaga kalba apie katastrofą, vykusią Antrojo pasaulinio karo metais Lietuvos žemėje, artimųjų netektis ir stebuklingą išsigelbėjimą, persekiojamų vaikų jausmus, įtampą ir baimę, lydėjusią juos ir jų gelbėtojus per visą karą.

Autoriai Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus ir UAB „Terra media“ šią ekspoziciją dedikuoja per Holokaustą nužudytų Lietuvos žydų vaikų atminimui.

Šioje ne vienerius metus kruopščiai rengtoje ekspozicijoje, kuri kartu bus ir edukacijos centras, sukaupti autentiški Holokausto liudininų prisiminimai, per stebuklą išlikusios šeimyninės fotogra-

LITHUANIAN JEWISH CHILD SURVIVOR TALKS ABOUT SHOAH

Danutė SELČINSKAJA

In marking the 20th anniversary of the Vilna Gaon Jewish State Museum and the Day of Commemoration of the Genocide Victims of the Lithuanian Jews, the new permanent modern exhibition “Lithuanian Jewish child survivor talks about Shoah” was opened in the Centre of Tolerance on 23 September 2009. The exposition consisted of the recollections of the holocaust witnesses, video records, documentaries and photographs. The unique and authentic material spoke about the Catastrophe in Lithuania during the World War II, the loss of the close people and miraculous survival, feelings of victimized children, tension and fear that accompanied them and their savers during the war. About 1000 pages of texts, 6000 photos, about 60 hours of visual and 5 hours of audio material were collected to realise this project. More than half of this material was selected and presented to visitors of the exposition. The exposition stands spoke about the history of 48 children survivors, 20 stands were dedicated to their savers with intermixed stands speaking about the historic context. The large scale textual and visual material like testification of children, descriptions of stories, archival photos were available in computer terminals of the exhibition.

fijos, vaizdo interviu. Realizuojant šį projektą buvo surinkta apie 1 000 puslapių tekstinės informacijos, apie 6 000 fotografijų, apie 60 valandų vaizdo medžiagos, 5 valandos garso įrašų. Kruopščiai atrinkta ir lankytojų dėmesiui pateikta kiek daugiau nei pusė visos medžiagos. Ekspozicijos stenduose pateikiamos 48 išsigelbėjusių vaikų istorijos, 20 stendų, skirtų žydų gelbėtojams, tarp jų pasklidę istorinio konteksto stendai.

Didelės apimties tekstinė ir vaizdinė medžiaga – vaikų liudijimai, istorijų aprašai, archyvinės nuotraukos sukaupta parodos kompiuteriniuose terminaluose.

Ekspoziciją aplankęs lankytojas gali atsidėti kruopščiam istorijų tyrinėjimui stenduose, išgirsti ir pamatyti dalį vaizdo įrašų, pateiktų šalia stendų esančiuose monitoriuose, taip pat pasinaudoti kompiuteriniuose terminaluose sukaupta išsamia informacija. Vertingi ir patogūs yra programiniai sprendimai, leidę sukurti sąryšius tarp šeimų, išsigelbėjusių ir jų gelbėtojų. Taip rasti reikiamą informaciją daug paprasčiau. Yra įrengti 2 tokie terminalai – vienas lankytojų kambaryje, skirtas asmeniniam naudojimui, ilgesniam informacijos analizavimui, kitas terminalas – ekspozicijoje, sujungtas su vaizdo projektoriumi. Pastarasis ypač patogus ekskursijoms, nes vienu metu informaciją gali žiūrėti iki 20 žmonių grupė.

Visą informaciją lankytojai gali ir išsinešti – rengiamas kompaktinis diskas, kuriame besidomintys nagrinėjama tema ras visą ekspozicijos rengėjų surinktą informaciją.

Didžiausias iššūkis dizaineriams dirbant su šiuo projektu buvo atrasti būdą, kaip į tokią sąlyginai mažą erdvę sutalpinti visą norimą informaciją, pateikti tai įdomiai, struktūriškai, suprantamai.

Ilgai buvo ieškota erdvės išplanavimo būdo, kol galiausiai visiems priimtinausias pasirodė sprendimas viduryje patalpos suformuoti vaiko figūrėlė. Ši figūrėlė tapo naujosios ekspozicijos simboliu.

Kuriant ekspoziciją, bandyta susieti nagrinėjamos temos įvairius aspektus su medžiagomis. Mediniuose stenduose lankytojai ras vaikų istorijų ir pasakojimų, šviečiančiuose skaidriuose stenduose – gelbėtojų prisiminimų. Stabiliausia ir viską jungianti dalis – istorinis kontekstas, jis pateikiamas ant betoninių sienų, inkrustuotų metalo plokštėmis, formuoja aplinką, kurioje vystėsi ekspozicijos herojų gyvenimai.

Unikalus šios ekspozicijos akcentas – interaktyvus memorialas, skirtas per Holokaustą nužudytiems Lietuvos žydų vaikams atminti.

Tai specialiai šiai ekspozicijai suprojektuota unikali šviesos, vaizdo ir garso instaliacija, kurios dalyviais tampa lankytojai. Kiekvienas lankytojas, paėmęs akmenuką ir padėjęs jį memoriale, pagal seną žydų tradiciją pagerbia žuvusius. Pasigirsta lopšinė „Shtiler, Shtiler...“, kuri dainuojama iki šių dienų. Šios lopšinės melodiją sukūrė tuomet vienuolikmetis berniukas, Vilniaus geto kalinys, dabar garsus pianistas Aleksanderis Tamiras (Alik Wolkowski). Išskylanti šviesos banga apšviečia betoninėse sienose išdėliotas vaikų nuotraukas. |

memorialo lankytojus iš autentiškų prieškarinių fotografijų žvelgia vaikai, kurių žūties vieta ir data žinomi ir tie, kurių vardai ir likimai mums liko nežinomi...

Ekspozicijos lankytojus pasitinka ir palydi Lankytojų kambarys. Jame įrengtas papildomas terminalas ilgesniam darbui ar studijavimui, suteikiama galimybė susipažinti su pačių išsigelbėjusių vaikų parašytomis knygomis ir kitais leidiniais Holokausto tema. Ekspozicijos autoriai maloniai kviečia palikti savo įrašą ar atsiliepiamą lankytojų kambaryje esančioje svečių knygoje, taip pat specialiai įrengtoje lankytojų atsiliepiamą sienoje.

Už suteiktą finansinę paramą ekspozicijai „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus nuoširdžiai dėkoja:

- Task Force Fund for International Cooperation on Holocaust Education Remembrance and Research
- Conference on Jewish Material Claims Against Germany
- Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai ir Kultūros rėmimo fondui
- P. Džonatanui Bierui, Dorai Bum Telesforui Laucevičiui ir kitiems privatiems rėmėjams, aukojusiems žydų gelbėtojų atminimo įamžinimui.

UAB „Terra media“ archyvo nuotraukose ekspozicijos „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ fragmentai.

